

TÁRLAT

Nagy János szobrászművész, a felvidéki magyar kultuszhelyek teremtője

Az Úr szereti barátomat, sokunk barátját, Nagy Jánost, pártfogólag figyeli munkálkodását. „Másként ő nem is tehet”, mondja egyik énekünk, ha ez az ember mestersége: szerszámaival a Teremtő nagy művének humanizálásán munkálkodik. Szobrokkal, domborművekkel, domborításokkal, plakettek tucatjaival népesíti be a világot, elsősorban a felvidéki magyarok lakta sáv településeit. Pozsony, Szenc, Galánta, Dunaszerdahely, Révkomárom, Hetény, Búcs, Gúta, Kisszeben, Budapest, Pápa. Utazom a pozsonyi 5-ös villamoson Récse felé, kirándulok a Szepešségi völgybe, kocsizom Szencre vagy Dunaszerdahelyre, s tudom, melyik pontról köszönnék rám János szobrai. Olvasom a meghívóból, hogy köztéri nagypaszta került ki eddig a műhelyéből, mennyi fába, rézlemezbe, bronzba, tonnányi kőbe ömlesztette ihletét és izomerejét. Ha pedig még kegyelmesebben intézte volna sorsát az Úr, ha több nyugalmat és biztonságot ad neki, ha anyagi buzgalomát jobban honorálják, többet pihenhet, nem kell végighurcolkodnia a fél világon, s energiáit négy műterem építésébe ölnie, közel járna már-már szent örületű életstratégiájának beteljesítéséhez, hogy minden szlovákiai magyar települést szobroival népesítsen be. Egytizedüket, azt hiszen, pontosan egytizedüket már be is népesítette velük.

A szobrászat a kultuszokból nőtt ki, de még mindig a kultuszokat szolgálja. Ilyen szerepkört szánt a megrendelők egy része is Nagy János munkáinak, amikor egy-egy szobráért hozzá folyamodott igényeivel. János nem szolgált ki bármilyen kultuszt, a bukott rendszer kísértő igényeinek tántoríthatatlanul ellenállt. Amikor az irodalom szavakban tesz tanúságot korunkról, amikor egyházainkat élesztgetjük és gyógyítgatjuk, iskoláink fenntartásáért vívjuk háborúságainkat, múltunkat fürkészzük jövőnként, politikai szövetségeket keresünk bent és kint, hogy

Nagy János szobrászművész (bal szélén) és Köncsol László író (jobb szélén).

Bulcsú vezér

bennünket is beépítsenek Európa majdani épületébe, s magyarokként kerüljünk oda; polgári társulásokat alapítunk, kulturális gyűjteményeket hozunk létre, és tisztos vállalkozóinknak szurkolunk, mert gyarapodó egyedek nélkül gyarapodó nemzet sincs; Nagy János ugyanakkor kultuszhelyeket alkot szobraival. Szenczi Molnár a magyar reformáció, a magyar vers, nyelv, zene, a felekezeti türelem, a magyar reneszánsz és humanizmus, a magyar és egyetemes műveltség Szenczi kultuszhelye – és kicsoda robusztus erejű, beszédes, messze harsogó szobor! Kodály csodálatosan stilizált feje a galántai Esterházy-kastély parkjában a magyar nép- és műzene, a magyar nyelv, a zenepedagógiai és a szellemi egyetemesség kultuszhelye. A duna-szerdahelyi mártíremlékmű a második világháborúban elpusztított keresztyén és zsidó milliók siratásának kultuszhelye. Esterházyi János budapesti emléktáblája a dacos keresztyén humanizmus mártírúmának kultuszhelye. A gútai faragott kőtömb a mozdíthatatlan helyben maradás kultuszhelye: „A víz szalad, a kő marad, a kő marad... – ilyenformán írta a költő nekünk is. Egyszer még Csontváry Kosztka Tivadar kisszebeni emléktáblája is közös magyar-szlovák kultuszhelyként fog szolgálni, s elképzelem, hogy valahol az Alacsony-Tátra egyik városkájának főtérén, mert Bartók arrafelé különösen sok szlovák népdalt gyűjtött, ott áll majd Nagy János Bartók-szoborcsoportja; 3200 szlovák népdaléért, a két vastkos kötetért és földolgozásaiért megérdemel egy szlovák kultuszhelyet.

Lehet, hogy ez a magas, gyermek- és kamaszkorában cingár, csak a kemény anyagokkal való hadakozásban megizmosodott, fátyolos hangú férfi, Nagy János tette a legtöbbet a szlovákiai magyarságért: a legtöbbet abból, amit egy férfi egymaga megtehet. A leglátványosabbat mindenképpen, s ez nem olcsó, vásári parádé, hanem konfesszió, magyarul hitvallás, áhítat. „S nincs semmije. Árnyéka van” – mondhatjuk órá is Pilinszkyvel. „Meg botja van”, s ha a munkaruha rabgúnya, akkor „rabruhája van”. Háza nincs, műterme nincs, csak az, amit Heténytől – áldja meg érte Isten ezt a szép magyar falut – bérletbe kapott. Ha módomban állna, a bösi, a karcsai vagy a hédervári kastélyt ajándékoznám neki parkjával, hogy biztonságban éljen, dolgozhasson, kiállíthasson, szümpozionokat rendezhessen, s tarthassa szelíd, szép, szabad állatait, a pávát, az özet, a dámszarvast.

A Három nemzedék, fölötté Emese álma

*Golgota
(Cservenka Ferenc felvételei)*

A felvidéki magyar sáv Trianon és Párizs előtt tömve volt a magas kultúra monemntumaival. Románba oltott gótikus és reneszánsz templomok, a templomokban orgonák, képek és szobrok, műkincsekkel, gazdag könyv-, levél- és képtárakkal tömött főúri és középnemesi kastélyok, kúriák, angolparkok, Batthyány hercegprímás pozsonypüspöki kastélyában, 1783-ban indiai és kínai tájképek, kínai tájakat mutató bútorkárpitok, 130 németalföldi festmény, Jeszenák báró Éberhard melletti, majorházi kastélyának kertjében tíz muzsikusszobor, több szökőkút, barokk kisplasztikák, kerámiák, hetvenvalahány narancsfát és fügét növelő hatalmas üvegház, rafinált kert- és díszkert kultúra, fácskások, dámvadrezervátumok, a püspöki Farkastorok erdős szigetén 3000 vaddisznó, a várkastélyokban színház, freskók, báltermek, író, muzsikáló, népdalgyűjtő, mecénáskodó, a jog- és történettudományok élő, később tudományos akadémiát és múzeumokat alapító, gyűjteményeiket az országos intézményeknek ajándékozó, kereskedők és öntudatos parasztpolgárok, még a századfordulón is virágzó folklór, színvonalas felekezeti és állami iskolák, küszöbön a földreform s a polgárosodás új lendülete, mely fokonként a kisvárosokat és falvakat is urbanizálni kezdte immár. Polgárkörök, olvasóegyletek, jól felszerelt közkönyvtárak, házimuzsikálás, ének- és kamarazenekarok, a vidéki festészet és szobrászat fölvirágzása jött volna hamarosan, jött is már, ha nem a háború s a Trianon csapását követő újabb csapások, aztán a faszizmus meg a kommunizmus csödtömege. Nagy János a kisvárosi és falusi köztéri szobraival valami olyat tesz, amiről csak a legnagyobb álmódok tudnak álmodni: a kultúra csúcsait telepíti remekeivel köztereinkre és parkjainkba, s egy új, ma még csak legszebb látomásainkban derengő világ elé dolgozik. Egy olyan világ elé, amelynek polgárai pontosan tudják majd, honnan jöttek, kicsodák, és merre tartanak. Ebben nem utolsósorban mint emlékeztető jelek, biztató vagy elriasztó monumentumok, Nagy János szobrai fogják segíteni őket. Csak remélhetjük, hogy példája a mainál számosabb, nagyon sok követőre talál, s hogy népünk immár vigyázní fog a kincsre, amelyet tőle és tőlünk úgyiszólván ajándékba kapott.

Köszönjük a kiállítás szállásadójának, hogy itt lehettünk, s köszöntjük mindenekelőtt a művészt, művésznöket, Nagy Jánost szép, kerek születésnapja táján, mély hálával köszönve neki azt, amit eddig nekünk és értünk, jövőnként megalkotott. Tartsa meg az Úr különös kegyelmében!¹

Koncsol László

¹ Elhangzott 2000. június 16-án, Révkomáromban, a szerző kiállításának megnyitóján. (Szerk.)